

SZEKELY-UDVARHELY

1848-AS FUGGETLENSÉGI POLITIKAI SZEKELY UJSAG

Megjelen hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Előfizetési ára helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve: egész évre 10 K, félre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénztári csekk- és kliring 10,489. sz. — — — — — Helyközi telefon 15. sz.

Mindenféle díjak Székelyudvarhelyt előre fizetendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

BETEGH PAL

LAPTULAJDONOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők. Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szög szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet 6 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyilt-tér sora 1 korona

Tiszáék merényleteinek méltó betetőzése.

A választói javaslat érdemleges kritikája.

A „Székely-Udvarhely” eredeti közleménye.

VII.

Az a munkásnép, amely 12 éves korától azt tanulja, gyakorlatilag tapasztalja, hogy kell a durva anyagból teremteni; hogyan kell a nemzeti vagyont fokozni; hogyan kell élni és a szegények, vagyontalanok nyomorával küzdeni és nem azt, hogyan kell mint egyetemi polgár orgiákat rendezni, a szülők keserves keresetét eldorbézolni, vagy mint zsenri az ősi vagyonnak minél előbb a nyakára hágni.

Az a munkásnép, amely valóban itt él, alkot és keserves keresményét e hon határain belül költi el, aki munkájával teszi lehetővé a nagyurak kényelmét és könnyű megélhetését, oly fegyverekhez fog nyulni, amely fegyverek igénybe vétele esetén a békés munkát, anarchia váltja fel s amely fegyverek igénybevétele a belső forradalmat, ezrek pusztulását fogja okozni.

Az a munkás ugyanis, aki alkotni, teremteni tud, aki vagyontalanul is esze és izmai erejével magát, családját föntartja és a társadalom megélhetését biztosítja, aki ha kell vérét is áldozni tudja azért a közvagyonért, amelyet most a jólét urai magukénak vallanak, eléggérett, sőt érettebb a politikai jogok gyakorlására, mint azok, akiknek élet-tapasztalatotszerezni módjuk nem volt; akik másokkal, szüleikkel tartatták el magukat.

S jegyezze meg magának a Tiszáék C^o cég, hogy azok a munkások elég erősek ahhoz is, hogy jogos és igazságos követelésüknek érvényt szerezzenek s hogy az általános egyenlőséget meg is fogják valósítani és megbecsülni képesek lesznek.

Az általános szavazatjog azonban csak fél rendszabály és azok azzal még nem fognak, de nem is lehetnek megelégedve, mert csak azt eredményeznék, hogy több pénzt kellene törvénytelen vesztegetésekre fordítani, tiszta választásokat azonban nem eredményezne.

A választások tisztaságát ugyanis csak a titkos és községenkénti szavazás eredményezné úgy, hogy minden választási visszaélést szigorú és hosszú fegyház büntetéssel s ha az abból származó jogos felháborodás emberéletbe kerülne, a visszaélést elkövetőnek, mint gyilkosnak kivégzésével kellene megtorolni.

A nemzetiségi mumus emlegetésétől és a megbízhatatlan emberekkel való fenyegetéstől okos ember nem ijedhet meg, de azt mindenki, még a kormány is, jól tudja, hogy titkos szavazás esetén a korrupció, hivatalos presszió, a vidéki kiskirályok hatalma mond csődöt és a nép akarata nyilat-

kozik meg akkor is, ha minden szavazót egy-egy millióval vesztegetnének meg.

Ha pedig a kormányt valóban a magyarság szupremáciájának megóvása vezeti, ne ily mesterfogásokkal, hanem nyíltan intézkedjék. Valósítsa meg a teljes népoktatást s már most vegyen a törvénybe oly intézkedést, hogy miként a megvalósítandó népoktatási törvény azt biztosíthatja, választó és választható csak a magyarul írni, olvasni és beszélni tudó honpolgár lehet.

Az az állítás azonban, hogy a kormányt, a magyar szupremácia kérdése vezérli, közönséges humbug, hiszen a kormány által megkorrigált statisztika annak épen az ellenkezőjét bizonyítja. Igazolja ugyanis azt, hogy a magyarságra éppen az általános és a feltételek özönéhez nem kötött választói jog volna kedvezőbb.

A titkos szavazás nem a demagógok uralmát, hanem azt eredményezné, hogy mindenki szabadon, szent meggyőződése szerint adná le szavazatát, mert nem kellene tartania attól, hogy a kihágások özönébe belebotolva, a vidéki kiskirályok a nyakát tekerjék ki.

Tekintve pedig, hogy nagyobb városokban, ahol fejlettebb társadalmi élet van, az egyén a hivatali visszaélésekkel szemben jobban fel van verteve, a titkos szavazásra éppen a vidéken van nagyobb szükség, ahol az egyén a szolgabírói hatalom kényenek és kedvének minden oldalról védtelenül van kiszolgáltatva, amit különben a kormányjavaslat indokolása is kétségtelenül igazol, bárha ellentétés konkluzió bizonyítására is van felhozva.

Ha ezt a javaslatot a kormány keresztül hajtja, cselekményével hadat üzen az állampolgárság egyetemének természetesen, a következményekért Isten és emberek előtt felelős azzal a mindennek kész gárdájával együtt, amelyet a munkapárti érdektársaság képez.

liberális demokratikus konzervatív

Saterényi József volt államtitkár cikket írt a Neue Freie Presse-be a választói reformról. Élesen és részletesen kritizálja a javaslatot és álláspontját ebbe a lejutó ítéletbe foglalja össze:

— A választójogi javaslat sem az ipart, sem a munkásságot nem elégíti ki. A javaslat sem nem liberális, sem nem demokrata, sőt még csak konzervatív sem, de ha még oly jó volna is és ha az ország tulnyomó többségét kielégítené is, akkor sem volnának a mi sajnálatos parlamenti és politikai viszonyaink arra alkalmasak, hogy ily nagyfontosságú törvényjavaslatot elintézhessünk. Bármily fontos és sürgős a választói reform megvalósítása, mégis azt merném állítani, hogy a legfontosabb Magyarországra nézve ma nem ennek a reformnak a megvalósítása, hanem a politikai viszonyok szanálása és a parlamenti rend azonnal való helyreállítása. Ha ezt elértük, akkor lehetne legelső gondunk egy megfelelő választó reform komoly megalkotása.

Rövid séták a városi költségvetés körül.

Irta: Szabó József szabó, városi képviselő.

VI.

Különbéle bevételek.

E rovatban a harmadik tétel alatt 200 K van előirányozva telepedési díjakból. Csekély összeg; mutatja, hogy mily lanyhán veszik és egyáltalán, mintha nem is gondolták volna a bevétel fokozására — néhány év óta.

A népszámlálás azt bizonyítja, hogy annyi idegen letelepülő van és volt Székelyudvarhelyt az utóbbi időben, hogy ma-holnap megélni sem tudunk tőlük. Csak az én csekély körömben többet tudok 8—10-nél, akik iparjogot nyertek, de telepedési díjról szó sem volt.

Ha lelkiismeretesen utáná néznének, akkor két-három ezer koronát a telepedési díjakból is lehetne beszélni a város mindig üres kasszájába.

A népszámláló és az oly buzgón népszámláltató urak, ha ki tudták kerekíteni a fizezer lakost, — ami mellesleg mondva, nagy űrt hagyott a zsebünkben — akkor az újévben történő adó-összeírás alkalmával, erre is kiterjedhetne nagybecsű figyelmük. Hiszen ez már csakugyan a város haszná volna, ha volna...

Gazdasági életünk és a nyerészkedő bankok.

Aki a gazdasági élet feszültségéről, a rossz pénzügyi viszonyokról szóló újsághíreket egybeveti a nagy bankok mostanában napvilágot látó mérlegeivel, amelyek kivétel nélkül arról adnak számot, hogy az elmúlt üzletév valóban minden eddiginél fényesebb pénzügyi eredménnyel végződött: méltán gondolkodóba eshetik. Ezek a bankmérlegek hihetetlen nagy nyereségről, dus tartalékról s ami legfőbb, „rejtett” tartalékokról beszélnek nagy szemérmertlenséggel; világos jelöl annak, hogy a spekulációnak mindegy akár normális a közgazdasági élet, akár pedig feszült, a spekuláció a maga busás nyereségeit kikeresi — ha másból nem, az emberek verejtékéből.

Amíg országszerint arról panaszkodik a mezőgazda, az iparos, a kereskedő, hogy manapság szinte lehetetlen akár a mezőgazdasági, akár az ipari üzem fejlesztésére a bankoktól pénzt kapni, az alatt a bankok szinte dicsekedve verik a mellüket, hogy van itt pénz elég. Ha már most felvetjük ezt a kérdést, hogy ha van pénz elég, miért nem adják a bankok azt át tulajdonképeni rendeltetésének, miért nem adják a gazdasági élet talpraállítására és fejlesztésére? Ez az a rejtély, amit megmagyarázni szinte lehetetlen, amire más magyarázatot nem találunk, mint hogy a mi bankjaink éppenséggel nem állanak hívatásuk magaslatán, hanem a mi bankjaink tisztán csak keresni akarnak minél többet, úgy azonban, hogy a gazdasági élet hullámszásával járó kockázatból még a legparányibb részt sem akarják magukra vállalni.

A mi bankjaink, amint a kiadott jelentések mutatják, semmiféle pénzüzetet nem tartanak reálisnak, hogy ha csak nem az állammal, vagy valami municipiummal kötik azt meg. Így kaparintották magukhoz a nagy bankok a sorsjátéküzletet, a só- és dohány eladást, amelyek ma mind bihetetlenül nyereséges vállalkozások s ha azokat az állam saját üzemében végeztetné, milliókat takarítana meg az amugy is nagyon ingatag költségvetés javára. Így azonban ezek a milliók a bankok vagyonát s a bankrészesvényesek osztalékát gyarapítják. Csak egyetlen dolgot említenünk, az osztálysorsjáték üzletet, amelynél 3,600,000 korona befektetett részvénytőke csaknem ugyan ily nagyságu jövedelmet hajt évente a szerencsés részvénytulajdonosoknak; nem számítva azt, hogy az osztálysorsjáték üzlet igazgatásági tagjai a nyereségből csaknem püspöki jövedelmet huznak. Azt talán említenünk is fölösleges, hogy e különböző állami és városi kölcsönök lebonyolítása milyen busas nyereséggel jár a bankokra nézve. Van néhány nagy bank, amelynek a rejtett és rejtetlen tartalékjai kétszerte, sőt háromszorta nagyobbak, mint az egész részvénytőke. Vajjon lehet-e ezt az állapotot egészségesnek, reálisnak nevezni? Semmi esetre sem!

Ha körül tekintünk az egész világon, valóban csak kevés országra akadunk, ahol a spekulatív nagy tőke ily módon való összehalmozódását tapasztalhatnók. Vajjon mi lesz ennek a következménye más, mint hogy a gazdasági életünk nap-nap után egészségtelenebb képet fog mutatni. Más országokban a bankoknak, a nagy tőke képviselőinek van érdeke a nemzeti közgazdasági élet fejlődése iránt, ezért láthatunk pl. hihetetlenül nagy ipari fejlődést Németországban és Ausztriában, de nem csak ipari, hanem mezőgazdasági fejlődést is és a kereskedelem óriási fellendülését, mert hiszen ott a tőke készséggel áll szolgálatába a közgazdaság minden egyes ágának. Németországban és Ausztriában ma is tud a gazda elegendő pénzt kapni a belterjes gazdálkodás folytatásához, nálunk azonban nem. Németországban és Ausztriában minden reális ipari és kereskedelmi vállalkozásból is van elegendő pénz. Nálunk azonban nincsen.

Amikor egy vállalkozó a nagy tőke képviselőinek, a bankoknak a jóindulatára apelál, rendszerint azt a választ kapja, hogy forduljon az államhoz, vagy a mágnásokhoz. Ezért nincs is nálunk egészséges ipari fejlődés, hanem csak mesterséges iparfejlesztés, amelyet érthetetlen okokból állami feladattá tettek, míg az állam az ehhez szükséges anyagi erőt a bankoktól szerezi meg busás kamatra. Nagyon szomorú tehát az a kép, amit a fényes bankmérlegek tüntetnek fel. Gazdasági életünk legsorvasztóbb betegségének a képe, ami fölött nem örülünk, hanem inkább sirnunk kell.

Halleriáda Csikban.

— A sajtó-pártoló főispán. —

(Saj. tud.) Furcsa világítást vét Csikvármegye mostani főispánjának *pártatlan* eljárására a „Csiki Hírlap“ közelebbi számában az ifj. Pál Gábor tollából történt leleplezés.

E szerint Gyalókey Sándor főispán 1—912. res. f. i. szám alatt: „Bizalmas, kizárólag saját kezéhez“ mottóval, rendeletet adott ki a főszolgabírákhoz, hogy az öt dicsőítő egyik kormányparti szócső számára: „alkalmas módon és eredményesen odahatni“ igyekezzenek, mikép az ő felhivatalos szócsővét, mely szüntelenül neki hizeleg, az ő tetteit magasztalja, a községek és közbirtokosságok minél jobban traktálják, s hirdetések „elsősorban“ annak juttassák s Uram bocsá! talán még elő is fizessenek a mungó érdekeket oly melegen és „önzetlenül“ támogató sajtupapírosra...

A „Székely-Udvarhely“ már szomorú tapasztalatból ismeri az ilyen és ehhez hasonló főispáni diszkrecionárius kedvességeket. Mindannyiszor, valahányszor ilyesmikről olvasunk, emberi érzésünk fellázad és a leg-

súlyosabb pöröllyel kívánkozunk rácsapni a hatalmi túlfengésekben tobzódó sajtóhőhőreokra.

Ugyanazt — a Cs. H. által vázolt állapotot megteremtette Udvarhelyvármegyében a volt főispán és most v. b. t. t. s ez a helyzet — sajnos — ma is még fennáll ugy a megye, város, mint a községek és közbirtokosságok részéről. Mert hát — tetszik tudni — szolgatellek, talpnyaló alakok mindenütt akadnak — még a köz szabadságok elárulására is...

Nem gondolják meg azt, hogy a hatalmi tulkapások, lelkiismeretlen üldözések, a nép emberségének hitvány göggel való letiprása és nyakának a legszorosabb járomba zárása ellen, ma egyedüli hathatós fegyver a szabad, valóban függetlenségi sajtó erőteljes szava, félelem nélkül megnyilatkozó hangja.

Ha ezt a — folyton ellene törő — megyei és más potentátok mesterségesen elnémitják — kihalt, kiellen lesz az ország; elszomorító helyzet következik...

Mert pusztítások csak ki a rovarirtó énekes madarakat! Mi következik ez után? Elszaporodnak a kártékony hernyók és bogarak, melyek mohó éhségük kielégítésére, felfalják a gyümölcsöt hozó fák hűsítő, friss levegőt adó lombkoráját; tönkre teszik a kenyeret termő föld terményeit és a legsiralmasabb sorsra juttatják a verejtékes munkával küzdő népet!...

Atyámfiai, székelyek! Seprűzéték ki házatokból az olyan frátereket, akik ilyen sorsot akarnak teremteni nekünk és Nektek! Ne hallgassatok mézes-mázos, hazug ígéretekre! Aki a jóhiszemű népet bolondítja, hazafias érzéseit megmérgezi, nem ismer az sem Istent, sem embert, csak önös érdekeit és a sátánt szolgálja!...

Pokolba tehát velük... Ott lesz a méltó helyük...

Gyalókey Sándor főispán ur pedig, aki Kuriai bíróságról elmélkedik, ha az ötlet árkon-bokron keresztül követni kész felhivatalos szócsővéről gondoskodni akar, ossza meg vele a főispáni fizetését és ne akarjon diszkrecionárius hatalmával a községekre és közbirtokosságokra „szelid nyomást“ gyakorolni, hogy azok a saját magán vagyonukból tartsák ki az ő szócsővét — önmaguk kárára, függetlenségi érzésük ellenére és pusztulásuk biztos tudatában.

Akinek saját énjét magasztaló hirlapra van szüksége, az fizesse is meg azt, mert tényleg a kormányparti nyomdafesték — a legdrágább csemege. Azt ingyen neki sem adhatják...

De hát elvégre, egy Kuriai bíróság még a fokozottabb áldozatot is megérdemli!...

Gazdaságok ellátása forrásvizzel.

— A „Köztelek“ közleménye. —

A gazdasági üzemekre nézve rendkívül fontos, hogy az évben minden szakában bőven el legyenek látva egészséges tiszta vízzel. Minthogy igen sok gazdaság szenved vízhiányban, azt hiszem helyesen járok el, ha felhívom tapasztalatomra ama gazdatársaim figyelmet, akik vízhiányban szenvednek.

A legtöbb újságolvasó ember előtt nem lesz ismeretlen a forráskutató német őrnagynak, Spaldingnak a neve, akiről néhány éve azt írták a napilapok, hogy varázsvesszővel meg tudja találni a föld mélyében lévő forrásokat. A nevezetes őrnagy most közelemben lakik s így természetesen kíváncsian érdeklődtem aziránt, hogy vajjon mennyire igaz a napilapok közlése és miben áll a forráskutató titka: Érdekelt pedig annyival inkább, mert sokszor volt alkalmam oly gazdaságokat látnom, ahol egyáltalán nem volt egészséges ivóvíz s az év nagy részében teljes vízhiányban szenvedtek a gazdaság óriási kárára. Arra a gondolatra jöttem, hogyha ennek a forráskutatónak csak meg-

közelítőleg is megbízható a munkája, sok gazda tudna vízhiányán segíteni s ezáltal gazdaságát fejleszteni és a szállítási költségeket megtakarítani.

Sikerült megszereznem Spalding őrnagy barátságát és bizalmát s így megmutatta büszkén az eredeti bizonyítványait, melyek forráskutatásainak eredményességéről számolnak be. A felmutatott eredeti bizonyítványokból, melyek közt több magyarországi is van, meggyőződtem, hogy Spalding őrnagynak tényleg megvan a képessége arra, hogy földalatti források jelenlétét, azok mélységét és vízbőségét is képes megállapítani. Spalding nézete szerint Magyarországon a források mélysége általában 20—60 méter mélység közt van és ugyszólván mindenütt van forrás, csak legyen valaki, aki megtalálja. Ezt az állítását több érdekes bizonyítványból láttam igazolva Magyarországon Spalding a bizonyítványok tanúsága szerint a következő helyeken végzett forráskutatásokat: Schossberger Rudolf báró cukorgyárában, Maiolott Ferdinand báró tállyai gazdaságában, Steigner Albert bárónál Szeptenczujfalun, a nyitrai püspökségnél, Schossberger Lajos bárónál Nagykartalon, Csernyák Rezsőnél Nyitra, Pozsony városánál stb., azonkívül Németország és Afrika különböző vidékein.

A forrás megállapításának a következő magyarázatát adja Spalding: Kétféle kutviz van, beszivárgó viz és élő folyó forrás. Mint hogy a beszivárgó viz stagnál, ezt nem tudja Spalding megállapítani, ez nem is fontos, mert ez a talaj víztartalmától függ s így tartós szárazságnál kifogy és amellet rendszerint egészségtelen, mert a talajból mindenemü szerves részt magába vesz. A beszivárgó viz tehát a gazdaságra kevés értékkel bír. Értékes azonban az állandóan folyó forrásvíz, mert az a helyi csapadéktól független s rendszerint használat által vízbősége még emelkedik is. Minthogy pedig vizet át nem bocsátó rétegek alatt folyik, nem tertőződik. Ezeket a forrásokat megtudja állapítani Spalding, nézete szerint azért, mert ezek a források a homokrétegekben folyásuk által surlódást okoznak, ami viszont villanyosságot vált ki és a vessző vezetésével ezt a villanyosságot képes ő felfogni, megérezni. Ebből állapítja meg a forrás mélységét és erősségét is. Természetes dolog, hogy egy teljesen kicsi területen nem talál Spalding forrást, mert többnyire nagyobb területet kell átkutatnia, hogy a földalatti forrás folyására ráakadjon. Ott azonban, ahol vizet állapít meg, csak ritka esetben hibázza el a megállapított három tényezőt: 1. a forrás jelenlétét, 2. a forrás mélységét és 3. annak bőségét.

Szükségesnek tartottam ezeket gazdatársammal közölni, mert meg vagyok győződve, hogy sok gazdaság van, amelyen nagyot lendítene, ha elegendő jó vizet tudna szerezni s a magyar mezőgazdaság esetleg hasznát tudná venni a hazánkba letelepült német őrnagynak.

(Nyitra)

Sándorházi László.

Színes képek.

Pincevitzelenítés.

Igen érdekes, vármegyénket is közelről érdeklő közleményt olvasunk a „Budapest“ napilap állandó mellékleteként Boross Mihály szerkesztésében megjelenő „Műszaki Világhírek“ című hetilap közelebbi számában.

E fontos közleményt ajánljuk az illetékes vármegyei körök figyelmébe a közeledő építkezési szezon alkalmából. Az oklándi járási székház pincevitzelenítése érdekében is nagyfontosságú szakértői tanács, szórólóra ez:

„114. Pincevitzelenítés. A mechanikai munka aként történhetik, hogy a vakolatot leverjük, a hézagokat erősen kikaparjuk s az

HIREK.

egészfal felületet gyökérkefével, vagy drótkefével leszuroljuk. Most Bieber, vagy Ceresit vegyszerrel kevert portlandcementes habarccsal bevakoljuk a vegyszerrel kapott utasítás alapján. (E két vegyszer minden festék vagy drogéria, vagy műszaki cikkekkel kereskedő cégnél beszerezhető.) Ugyanezzel az anyaggal bevonjuk a betonpadlózatot és öt centiméter vastagságban védő betonréteget húzunk rá. A fal és a padlózat hézagmentes összeköttetésben legyen egymással. Legbiztosabb az lenne, ha a házat köröskörül kőagyagcső alapcsövezéssel víztelenítenék, ha a víz elvezethető lenne. Illyés Gyula építész.

Mindezek a módok azonban sokkal kevésbé biztosak mint, az, ha a pincét betömi és földfeletti pincét építenet. Ez föltétlenül vízmentes s mert biztos, olcsóbb, mint az állandóan vízben levő pince toldása-foldása. (Szerk.)

A gyengébbek kedvéért hangsúlyozzuk hogy a () közt levő Szerk. nem mi vagyunk hanem annak az idézett lapnak a szerkesztője...

— Nagy vasuti szerencsétlenség történt Baráthely vasuti ő háznál a hó 5-ikére virradó éjjel. A segesvári állomásról éjféli után kiinduló 545-ös vegyes vonat mozdonyának egyik lámpája kialudt s a baráthelyi őre a vonatot — szabályszerűleg — leintette. Ennek következtében az Erzsébetvárosból a vegyes vonat után kiindított brassyói gyorsvonat, a lámpagyújtás miatt vesztegelő vonatba, mintegy 65 kilométeres sebességgel belefutott. Az összeütközés oly erős volt, hogy a gyorsvonat mozdonya és a vegyes vonat egyik benzinnel telt kocsija felrobbant. A vegyes vonat zárfékezője meghalt. A gyorsvonat mozdonyán a mozdonyvezető arca, a fűtő mindkét karja elégett, a fűtőházi mérnök pedig súlyosan megsebesült. Az utasok közül is többen súlyosan megsebesültek. Egy uri nő az égő benzinbe szaladt, mert a rendkívüli izgalomban megőrült. A gyorsvonattal utazott a román trónörökös fiának keresztelőjéről hazatérő Eitel Frigyes porosz trónörökös, kinek — szerencsére — baja nem esett és aki igen szép tanujelét adta humánus gondolkozásának azon tényével, hogy összes fehérműjét a sebesültek kötözésére átadta, sőt a mentési munkálatokban személyesen is résztvett. A főherceg a mentési munkálatok után gyalogosan ment be a medgyesi állomásra. A súlyosan sérülteket is Medgyesre szállították be. A katasztrófáról egyébként minden felvilágosítást megtagadtak az illetékes körök.

Fejszecsapás a tanítókra.

Nemcsak a tanítóság körében, hanem az ország egész közvéleménye előtt nagy visszatetszést kelt a tanítók fizetésrendezéséről szóló törvényjavaslat. E nagyfontosságú kérdésben a tanítók szociális érdekképviselőnek kitűnő organuma, a Hádai József szerkesztette Nemzeti Iskola most megszólaltatja a magyar politika és közoktatásügy néhány kiválóságát, akik éles kritikával mérték a véleményüket a törvényjavaslatról. Apponyi Albert gróf különösen a minősítésen alapuló előlépéssel foglalkozik s a többek közt ezt mondja:

— A törvényjavaslat azon intézkedését, amely szerint a magasabb fizetési osztályba jutás titkos minősítésen alapuló kinevezéstől függ, egyenesen botrányosnak tartom. A törvényjavaslat ez intézkedése fejszecsapás a tanítók politikai függetlenségére.

Hasonló a véleménye gróf Batthyány Tivadárnak, aki kijelenti, hogy a törvényjavaslat rossz, a titkos minősítésre bázisozott előlépési rendszer kulturálm törvénykönyvébe nem illik. Holló Lajos, Lukács György volt kultuszminiszter és Benedek Sándor közigazgatási bíró szintén alapos kifogásokat emelnek a törvényjavaslat ellen, amely szerintük nem elgítheti ki a tanítókat.

— **Kinevezés.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Weinmann Sándor kezdővásárheiyi róm. kath. főgimnáziumi rendes tanárt a székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnáziumhoz, a fennálló szerződésből kifolyólag, rendes tanárnak nevezte ki.

— **II. József császár Erdélyben.** II. József császár utazása Erdélyben 1773-ban címmel érdekes cikket közöl az „Erdély” honismertető folyóirat legújabb, ez évi 1-ső számában Dr Szádeczky Lajos főszerkesztő tollából. E szerint a császár Háromszéken és Csikon át, Parajd felé kocsizott Szászregénbe június hó elején. Az utiterve szerint pedig Parajd, mint éjjeli szállás volt kijelölve. Udvarhelyvármegyét különben a császár egészen elkerülte, mert inkább a határszéleket látogatta s főképp a szászok földje felé vette útját.

— **Az etédi Gagyhy család** mélységes gyászba borult. Elvesztette a ház koronáját. Etédi Gagyhy Lajosné Szabó Julianna életének 65-ik, boldog házasságának 40-ik évében, a hó 3-án reggel 4 órakor örökre megnyugodott. Igen, a fáradhatatlan, igazi székely gazdasszony, a forrón szeretett feleség, felejthetetlen jó anya, anyós, nagyanya, testvér és rokon — örökre megnyugodott. A köztisztelőben álló Nagyasszony temetése Etéd és vidékének mélységes részvéte mellett, a ref. egyház szertartása szerint, a hó 5-én d. u. 2 órakor történt meg Etéden. Hűlt porait a családi temetőbe helyezték pihenőre. Az elhalt jószágos asszonyban Gagyhy Lajos földbirtokos, tvh. biz. tag feleségét, Gagyhy Dénes előkelő székely írónk, budapesti főreáliskolai tanár édes anyját, Gyagyhy Dénesné bilkei Lipcsey Erzsébet anyósát, Gyagyhy Eszter és Szabó Lidia férj, Gálffy Mihályné és Szabó Rebeka férj, Somody Domokosné testvérüket vesztették el.

— **Szabad lyceum.** Az iparosok és ipari munkások szabad lyceumán vasárnap Dr Dobos Ferenc főgimnáziumi tanár tartott igen érdekes előadást. Tanulságos összehasonlításokat tett Európa és Amerika pénzügyviszonyairól, valamint mezőgazdaságáról. Vörösmarthy „Vén cigány”-át Bardócz József szabósegéd szavalta szép sikerrel. Az előadó- és szavalónak Fischer Ferenc biz. tag mondott köszönetet. A következő vasárnap Dr Pál Árpád vármegyei főjegyző fog előadást tartani, amelyre már most felhívjuk közönségünk figyelmet.

— **A rodlizó tiszti-főügyész balesete.** Az utóbbi napokban frissen esett hó, merész vállalkozásra hangolta még a komoly ügyek intézésére hivatott egyéneket is. Dr Hinléder Fels Ákos vármegyei tiszti-főügyész, többek társaságában, szintén kivonult a Csekend-hegyre rodli-versényt tartani. A verseny a tiszti-főügyésznek nem kedvezett. Súlyos baleset érte, mert jobb lába a bokában eltörtött. Most a segesvári közkórháznál ápolják, a hova vasárnap, az estéi vonattal le szállították.

— **Kinevezés.** A m. kir. posta- és távirda vezérigazgatósága László Dénes székelyudvarhelyi távirdakézbésítőt a székelyudvarhelyi m. kir. posta- és távirdahivatalhoz posta- és távirdaszolgának nevezte ki.

— **Dalardánk hangversenye.** A székelyudvarhelyi „Székely Dalegylet” táncal egybekötött hangversenye, melyet vasárnap este a Budapest-szálló színháztermében tartott, igen jól sikerült. A műsor minden egyes száma nagy tetszést keltett és az utána következő táncmulatság kedélyes hangulatban a reggeli órákig folyt. A jövedelem 450 K körül van.

— **A régi tizkoronások bevonása.** Az Osztrák magyar bank 1905. február 14-én nyilvánosságra hozta, hogy az 1900. március

31-iki keltezéssel ellátott tizkoronás bankjegyeket bevonja. Most azt közli a bank, hogy ezeket a bankjegyeket a főintézetek és a bankfiókok a hónap 23-án tul sem nem váltják be, sem nem cserélik be s e nap elteltével a bank minden kötelezettsége az említett bankjegyek ellenértéke dolgában megszűnik.

— **Az amerikai iskolás gyermekek fogadalma.** Az amerikai gyermek, ha beiratják az iskolába, mielőtt írni-olvasni megfanul, egy fogadalmat tanul meg, amelyet minden évben mindenki köteles kívülről elmondani. A fogadalom szövege a következő: „Fogadom, hogy sem fát, sem virágot készakarva meg nem semmisítek, ünnepélyesen ígérem, hogy az iskola vagy más nyilvános épület padlójára köpni nem fogok és a járdára sem, fogadalommal kötelezem magam, hogy sem kerti kerítést, sem épületet megrongálni nem fogok, sohasem fogok az utcán vagy parkokban papirost, vagy etelmaradékot eldobni, mindenkor és minden ember iránt udvarias leszek, a madarakat megvédem, mások tulajdonát becsben tartom, mintha az a magamé volna, fogadom, hogy az alkoholtól tartózkodni fogok s mást is visszatartok tőle.” Ezt a fogadalmat nálunk sem ártana gyakorlatba venni.

— **A gyógykovács hatásköre.** Fölmerült eset alkalmából elvi határozatban mondotta ki a földmívelésügyi miniszter, hogy a gyógykovács nem bízható meg állatvásári és egyéb községi állatorvosi teendőkkel.

— **A csizmadiák hamvazója.** Hihetetlen politikai fordulatról kaptunk hírt — lapunk zártakor. Arról értesítenek ugyanis, hogy a csizmadia ipartársulat tagjai közül néhányan, hamvazó szerdán tiszteletüket tették a vármegye főispánjánál és ezuttal a munkapártba behamvazkodtak. Bizony igaz marad a jelszó: Emlékezzél bűnös ember, hogy porból lettél és porrá válsz... A hihetetlen esetről jövőre bővebb értesítést szerzünk...

— **Különös tüzesetek.** Székelyszáldobos községben a minap Kolumbán István szénaboglyája leégett s ezzel a tulajdonos 180 K-val károsodott. Három nap mulva a szomszéd, az előbbtől alig 10 lépésnyire levő Boda Károly 60 K értékű szénakazlát is ez a sors érte. Megállapították, hogy az előbbi gondatlanságból, az utóbbi pedig önmagától kellett felgyuljon, mivel ennek tetején egy gonosz kutya heverészett és így idegen közel nem járhatott. A további nyomozás azonban, hátha más okot is talál...

— **Halalozás.** Ifj. Bálinth Áron 25 éves fiatal ember, hosszas szenvedés után elhalt Karácsonfalván, hol a hó 4-én szülői, széleskörű rokonsága és a község általános részvéte mellett helyezték örök nyugalomra.

— **Ismét egy bankcsaló került hurokra** Budapesten. A „Magyar Birtokértékesítő és Közvetítő Bank Rt.” céget Radó Elek nevű fővezetében Dr farcádi Sándor László rendőrtanácsos vette a kezelésébe. Radó, a kolozsvári izraelita hitközség elnöke, nem kevésbé, mint 13 alapítást gründolt ki. Ezek: Kolozsvári általános bank rt., Borgói meritet papír rt., Borszéki üvegyár rt., Magyar reklámvállalat, Kolozsvári iparbank, Erdélyi ujságkiadó és nyomdavállalat, Bethleni kereskedelmi bank, Erdélyrészi szivarkahüvelygyár, Kolozsvári koronabank, Dicsőszentmártoni közigazgatási bank, Szamosújvári iparbank és a Magyar ásványvízforgalmi rt. Sok előkelő egyént sikerült bankjai igazgatóiul beugratnia. Fenyő Ernő, a Közigazgatási Hitelbank igazgatója, baráti szívből igézolta, hogy csekély hatvanézer koroná alaptőke befizetése megtörtént, az ő bankjánál van elhelyezve és így a cégbírótságot félrevezetve történt a bejegyzés. Radót és társait a rendőrtanácsos letartóztatta.

Tanulónak 2-4 középiskolai osztályt végzett fiút felvesz Betegh Pál könyvnyomtató-intézetébe Székelyudvarhelyt. A fiu havi fizetést kap.

Eternit pala a jelenkor legökölteesebb tetőfedő anyaga.

Eternit pala működő rendkívül szilárd, ruganyos, csekély súlyu, fagymentes, tűzbiztos és vihártálló.

Eternit pala évek óta használatban van mint tetőfedő anyag mindenütt, még a legkedvezőtlenebb éghajlati viszonyok között is fényesen bevált, ott is hol más tetőfedő anyaggal semmi kép sem lehetett boldogulni.

Eternit pala könyűségénél fogva kiválóan alkalmas szalma, bádóg kátránylemez tetők átfedésére, mert nem igényel erősebb tetőszerkezetet.

Eternit pala fedések javításmentesek.

Eternit pala jelenlétekeny szigetelésénél fogva nyáron hűvösebb más fedésnél s ezért gazdasági épüetek fedésére is rendkívül alkalmas.

Eternit fedéseket vállal:

JAKOBOVITS ARTHUR

fiókja

SZÉKELYUDVARHELY,

Bethlen-utca 42. sz.

és szívesen szolgál tetősíkrájak beküldése ellenében díjmentesen költségvetéssel.

Hirdetés az üzlet lelke! Hirdetés nélkül nincs forgalom! HIRDESSEN tehát a „Székely-Udvarhely“-ben

Milliók

.. használják ..

Köhögés

rekedség, hurut és nyálkás-ság, göres és hörhurut ellen

KAISER-féle

mell-karamellakat

a „három fenyővel.“

6050 közjegyzőileg hitelesített bizonyítvány orvosok és magánóktól a biztos eredményt igazolják.

Kiválóan kellemes ízű bonbon! Csomagokban 20 és 40 f-ért, dobozban 60 f-ért. Kapható gyógyszerárakban és drogueriákban: **ZSETKEY JÁNOS** valamint: **ZSETKEY JÁNOS** gyógyszerésznél Homoródszentmárton község.



Aspirin.

E világszerte ismert fájdalomcsillapító szert igen gyakran silányabb készítményekkel helyettesítik. Hogy valódi készítményt kapjunk, csak Aspirin-Tablettát vegyünk, az alábbi rajzban látható eredeti csomagolásában (1 üveges 20 felgrammos tabletával ára K. 1.20). Minden tabletán rajta van az Aspirin szó.

Paplanokat ráman mindenféle minták szerint előnyös árakban, pontosan elkészít **Dané Annuska** Székelyudvarhelyt, Temető-utca 4. sz.

Eladó vagy kiadó belsőség. Székelyudvarhelyt Solymossy-utca 27 sz. a. 212 négyszögöl területű belsőség, melyen most épült 2 szoba, konyha, 2 kamra, üveges veranda, sütőház, fatartó, sertésöl és igen szép kert van, örök áron eladó vagy többévre azonnal bérbe vehető **Lukács Ferenc** tulajdonostól. — Bővebb felvilágosítást nyújt szíveségből a „Székely-Udvarhely“ kiadóhivatala Kossuth-utca 31. sz.

Földbirtokot, házat, erdőt vesz.

.. elad és saját költségén ..

párcelláz

Kovács Elek ingatlan forgalmi irodája

Marosvásárhelyt,

Apaffy Mihály utca 2. szám.

Ugyanott több kisebb-nagyobb birtok eladó. ..

Azonnal kiadó egy 75 holdas, egy 300 holdas, egy 400 holdas birtok *mezőgazdasági szeszgyárral*, egy 700 és 1600 holdas földbirtok. ..

Péazt, bármely összegben, betáblázásra legelőnyösebben elhelyez, kölcsönügyleteket, biztosításokat *gyorsan lebonyolít.*

Tejes báránypus

február 1-től 5 kilós mennyiségben 10 koronáért állandóan a legfrissebb minőségű kapható **Kassay Dénes** szücsmesternél Székelyudvarhelyt, a Szücsipartársulat báránypus árusító csarnokában vagy Bethlen-utca 27 sz. alatti lakásán.

Kiadó vagy eladó vendéglő és szálloda

Székelyudvarhelyen „SZARVAS“ c. vendéglő és szálloda több vendégszobával, nagy beálló udvarral, melléképítményekkel f. évi április hó 24-től 6 évi időtartamra bérbe-adó. — Esetleg kedvező fizetési feltételek mellett eladó. Italmérsi jog a házhoz van kötve. Értekezni lehet a városi tanács iktató hivatalában **Benedek Béla** tulajdonossal.

Kiadó lakás. Székelyudvarhelyt, Petőfi-utca 20. házszám alatt folyó év április 24-től egy háromszobás lakás konyha, kamara, pince a hozzátartozó helyiségekkel, villanyvilágítással berendezve kiadó. Esetleg az utcai szobát üzlethelyiségnek alkalmazható. Értekezni lehet ugyanott.

BOR!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi borlagykereskedőné.

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható

— ÉRTESETÉS. —

Üzlet átalakítás miatt

a raktárainban levő összes férfi és nőidivatárucikkek, készruhák, cipők, fehérneműk, kalapok, terítők, függönyök stb. árait tetemesen leszállítottam s így ritka alkalma bevásárláshoz módot nyujtok a mélyen tisztelt vevőközönségnek. Ezen alkalmat most tessék felhasználni.

Tisztelettel:

Szenkovits János Utóda.



Csekély 2 koronáért egész éven át olvashatja a Székely-Udvarhely 1848-as függetlenségi politikai ujságot — társaságban. Kérjen azonnal mutatvány-számot és fizessen elő e vérbeli székely lapra. Nyílt, őszinte, bátor s hászük-

Meghívók

— névjegyek, eljegyzési és esküvői jelentések, valamint bármiféle nyomtatványok gyorsan, előnyösen beszerezhetők **Betegh Pál** könyvnyomtató- és könyvkötő-intézetéből Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. sz.

ség: kérélnhetlen ostarozója bármely visszaélésnek; a székelység ügyeit szívből fakadó szeretettel védelmezi. Minden igaz székelynek erkölcsi és önmaga iránti kötelessége volna tehát hathatósan támogatni az ő lapját: a „Székely-Udvarhely“-t.